

Justitiedepartementet

Straffrättsenheten

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

De förslag som lämnas i betänkandet baseras till stor del på kriminalpolitiska överväganden, vilket det egentligen inte ankommer på hovrätten att ha några synpunkter på. Hovrätten anser dock att det finns skäl att framföra de synpunkter som framgår nedan beträffande förslaget om sänkt straffbarhetsålder. Med utgångspunkt i de intressen som hovrätten har att beakta har hovrätten inte några synpunkter på de förslag som lämnats i övrigt.

En generell sänkning av straffbarhetsåldern

Hovrätten delar utredningens bedömning att det inte finns tillräckliga skäl för en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Som utredningen redogör för saknas det vetenskapligt stöd för att en sänkning av straffbarhetsåldern skulle ha någon brottspreventiv verkan. Behovet av samhällsskydd tillgodoses bäst genom de vårdinsatser som redan idag aktualiseras för ungdomar som begår allvarliga brott. Hovrätten anser även att det finns anledning att ifrågasätta om det tyngsta skäl som utredningen lyfter fram för en sänkning – straffrättssystemets legitimitet – faktiskt skulle gynnas av en sänkt straffbarhetsålder.

Som utredningen har kommit fram till kan de eventuella fördelarna av en sänkt straffbarhetsålder inte anses överväga alla nackdelar som en sådan skulle medföra.

En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

En sänkning av straffbarhetsåldern, oavsett hur den utformas, innebär ett frångående av det barnperspektiv som ska beaktas vid alla åtgärder som berör barn. Som framgår av utredningen är sådana åtgärder inte heller förenliga med de rekommendationer som Barnrättskommittén, som främsta uttolkare av barnkonventionen, har tagit fram.

Av de särskilda yttranden som bifogats utredningen framgår tydligt att förslaget om en särskild reglering av sänkt straffbarhetsålder är problematisk ur såväl kriminalpolitisk som juridiskt hänseende. Redan det faktum att en övervägande majoritet av de experter som varit involverade i utredningen har avstyrkt förslaget talar emot den föreslagna regleringens införande. Hovrätten vill särskilt peka på de synpunkter som framförts av Sara Stolper och Linda Palmenäs.

Utredningen har lyft fram risken för att kriminaliteten går ner i åldrarna som ett i sig tillräcklig starkt skäl mot att sänka straffbarhetsåldern generellt, men ansett att det inte finns någon beaktansvärd risk för en sådan utveckling om den föreslagna särskilda regleringen införs. Resonemanget framstår inte som övertygande. Hovrätten anser att risken för att yngre barn än 14-åringar involveras i de brott som omfattas av den föreslagna regleringen inte ska underskattas, särskilt med hänsyn till att det redan idag förekommer att yngre barn involveras i allvarlig brottslighet. Några direkta slutsatser kan inte heller dras av att kriminaliteten inte ökade bland 13-åringar när straffbarhetsåldern sänktes i Danmark, eftersom sänkningen inte var begränsad till sådan allvarlig brottslighet med koppling till kriminella nätverk som den nu föreslagna regleringen tar sikte på. Risken för att ännu yngre barn involveras i allvarliga brott talar med styrka mot en sänkning av straffbarhetsåldern i alla dess former.

Utöver de betänkligheter av kriminalpolitisk natur som den föreslagna regleringen ger upphov till, är den även förenad med betydande tillämpningssvårigheter. Att koppla en gärnings straffbarhet till dess rubricering på det sätt som föreslås leder till en ökad osäkerhet kring om en begången gärning kommer att leda till påföljd eller inte. En sådan ordning är inte förenlig med legalitetsprincipens höga krav på förutsebarhet inom straffrättens område. Detta är särskilt allvarligt eftersom osäkerheten i slutändan kommer att drabba barn som misstänks för brott men även den som utsatts för brott. Problematiken har belysts väl i det särskilda yttrandet av Sara Stolper. Hovrätten ansluter sig till de synpunkter som framförs där. För domstolarnas del måste det också förtydligas hur rätten ska hantera den situationen att en nedrubricering leder till att en gärning inte längre är straffbar. Tillämpningssvårigheter kan även uppstå i påföljdshänseende för barn som begår brott både före och efter att de uppnått den generella straffbarhetsåldern.

Som framgår av utredningen pågår det ett stort reformarbete på straffrättens område. Utfallet av övriga reformer kan leda till att behovet av ytterligare förändringar minskar eller faller bort. Det försvårar även konsensanalysen av nu aktuella förslag, eftersom reformer som tar sikte på bl.a. straffmätning och påföljdsval för ungdomar också får betydelse vid en sänkt straffbarhetsålder. Enligt hovrättens mening finns det skäl att avvakta utfallet av det pågående reformarbetet innan ytterligare åtgärder av det kraftfulla slag som det nu är fråga om vidtas.

Den pågående utvecklingen med allt yngre barn som begår allvarliga brott är naturligtvis mycket bekymmersam. Den bör dock i första hand inte angripas med vedergällning inom det straffrättsliga systemet, utan hanteras med socialrättsliga tvångsåtgärder. På så vis kan samhällets intresse av skydd tillgodoses samtidigt som barnen kan erbjudas den vård de behöver.

Detta yttrande är beslutat av hovrättspresidenten Charlotte Brokelind,
hovrättslagmannen Carina Tolke och hovrättsrådet Ulrik Lönnmyr.
Föredragande har varit tf. hovrättsassessorn Neginak Hakimi.

Charlotte Brokelind

Carina Tolke

Ulrik Lönnmyr

Neginak Hakimi

Kopia

Övriga hovrätter

Kammarrätterna

Tingsrätterna under Göta hovrätt

Justitiedepartementet, enheten DOM

Domstolsverket

Hovrättens intranät